מאי קאמר. המי לא תינשא דקאמר למאן קאמר לאותו פלוני או לכל אדם: **לא תינשא לו.** כדמפרש שמא יאמרו נשיהם נותנין במתנה ואין לך לעון גדול מזה: **ואם ניסת לאחר לא תצא.** שלא להחזיק תנאי זה: **ומשום הך גזירה לא מפקינן לה.** בתמיה והא לא איתקיים התנאי ובטל הגט: ה"ג **אלא אמר רב נחמן הכי קאמר הרי זה גיטך ע"מ שתנשאי לפלוני הרי זו לא תינשא לו משום גזירה שמא יאמרו נשיהן נותנין במתנה ואם ניסת לו לא תצא.** שאין כאן איסור אלא חשש לעז בעלמא: **הא לאחר תינשא.** והוי גיטא הואיל ולא אמר ע"מ שלא תנשאי אלא לפלוני אלא ע"מ שתנשאי לפלוני סוף סוף הא בעיא לקיומי תנאה: **וכי תימא אפשר דמיגרשה.** מן השני היום ולמחר תינשא לאותו פלוני לקיים תנאה: **והא דפליגת עליה דרב יהודה קמדמיס לה.** דלא חיישת דלמא לא מיקיים: **שמא יישן למחר.** ומנלא שעבר על נדרו: **ורב נחמן אמר יישן היום.** ולמחר יתקיים תנאו ולא יישן: **דאי בעי מבריז נפשיה בסילואתא.** יקבוב בשרו תמיד בקוץ: **בדידה קיימא לאגרושי.** בתמיה: **מפליגה.** דוחה אותה לגערה בדברי הבאי: **מאני' נמי דיקא.** בב"מ בהשוכר את הפועלים (דף לד.): **אפשר דאכלה ונקיא.** ולכן תימא גופיה תנאו קיים: **כלל נאתויי בשר חזיר.** קתני כלל אמר ר' יהודה בן תימא: **כזה גט.** דקאמר ר' יהודה בן תימא: **למעוטי בשר חזיר.** דה"ק כזה גט דאי אפשר לקיימו כלל הלכך תנאו בטל אבל לעבור על דברי תורה אפשר לקיימו באיסור ותלקה על שעברה: **שתבעלי גרסינן גבי פלוני.** וגבי אביו ואביך גרסינן שלא תבעלי: **שתבעלי.** בין בזנות בין בנשואין: **אין חוששין שמא נבעלה להם.** כלומר מותרת לינשא מיד ואין חוששין שמא תבעל להן ויבטל הגט אבל אמר לה ע"מ שלא תבעלי לפלוני אינו גט שמא תבעל לו דומיא דע"מ שלא תלכי לבית אביך לעולם[ט]: **ואילו גבי אבא ואביך שתבעלי לא קתני.** דיהוי תנאה אלמא לא הוי תנאה: **לאבייי ניחא לו.** [משום דלדידיה לר' יהודה בן תימא אפילו לא יתקייס הרי זה גט אלא לרבא קשיא דהא אמר] אפילו רבי יהודה בן תימא מודה בה: **אמר לך רבא.** לא דמיא לבשר חזיר דאילו בשר חזיר בידה לקיימו באיסור ושתבעלי לפלוני אינו גט אפשר דמשחדא ליה בממונא ואם אינו רוצה לבועלה באיסור ישאנה ויבעול בהיתר אלא אבא ואביך בידה קיימא: **לרבא נמי.** דקתני רבי יהודה בן תימא: **לאתויי אבא ואביך.** דהוי נמי א"א לקיימו: **כזה למעוטי בשר חזיר.** דאפשר לקיימו הוא: ולאביי

מסתברא בין לר' אליעזר בין לרבנן כיון דפסקה פסקה. פי' ומגורשת לעולם[א] ואע"ג דלמאי דבעי למימר לרבי אליעזר אי דלמא לא שנא משמע דבעי למימר דאין הגט חל אלא אותו היום כמו חוץ מפלוני דלא חל אלא [ב] מעכשו מ"מ ליתנא דפסקה משמע לגמרי והא דקאמר לקמן (דף פו.) לעולם לאפוקי [ג] (מדרבא אמר רב נחמן) לאו לאפוקי ממש [ד] אלא אופרא דשטרא אתקין מיומא דנן ולעולם שלא תטעה לומר שאינה מגורשת אלא אותו יום: **אלא** א"ר נחמן ה"ק. וא"ת דמעיקרא לא אמר כך וי"ל דמעיקרא סבר דאפקעי רבנן קידושין מינה ולבסוף חזר בו שאין נראה לו סברא דבשביל חששא מועטת כזו יפקיעו רבנן קידושין: **ומיגרשה** למחר ומקיים לתנאיה. דהשתא לא שייך שמא יאמרו נשותיהן נותנין במתנה כיון דנישאת לאחר בינתים:

הכא בדידה קיימא לאגרושי. אע"ג דכיון שאינה יכולה לקייס תנאה [ה] [ו] הויא אשת איש זה שנשאת לו עכשיו מ"מ אינה יכולה לקייס תנאה ולינשא בלא גירושין דלעולם צריכה גט מספיקא שמא יתקייס תנאה ותנשא גם לשני ע"י מיתת הראשון או יגרשה וקשה [ז] לרבי יהודה והא ולאי בדידה קיימא לאגרושי שיכולה לומר מאיס עלי וכייפינן ליה [ח] ולפי פי' רש"י ורבינו תם דלא כייפינן ליה ניחא ועוד קשיא דכייפינן ליה לגרשה שהרי היא עליו באיסור אשת איש וא"כ מאי קאמר אטו בדידה קיימא לאגרושי ואי הוה [ט] מפרש בדידה קיימא לאגרושי ולאינסובי דודאי אין בידה שישאנה זה הוי אתי שפיר [י] אך אין הלשון משמע כן וי"ל כיון דמכל מקום יכול הבעל לדחותה לא בדידה קיימא לאגרושי: **על מנת שתעלי לרקיע אינו גט.** דהשוכר את הפועלים בסופו (ב"מ דף לד.) גרסינן אם נתקייס התנאי הרי זה גט ואם לאו אינו גט ותימה היאך יכול לקיימו [כ] וי"ל ע"י שם קשה להרב ר' אלחנן דהוה לן למילף מתנאי בני גד ובני ראובן שיכול לקיימו אבל היכא שלא יוכל לקיימו כי הכא הוה לן למימר דאף על גב דתנאי בטל מעשה קיים כי היכי דילפינן בפרק [יג] מצות חלילה (יבמות דף קו) דבעינן שיוכל לעשות ע"י שליח וי"ל דהתם לא ילפינן אלא שהמעשה יכול לעשות ע"י שליח אבל תנאי אין לחוש אם לא יוכל לעשות ע"י שליח או אינו יכול לעשות כלל: **על מנת שתבעלי לפלוני ואילו לאבא ולאביך לא קתני.** יש ספרים שהוגהו בברייתא ע"מ שלא תבעלי לאבא ולאביך אין חוששין שמא תבעל להם משום דקשיא להו מאי דייק ואילו לאבא ולאביך לא קתני אבא ואביך מאן דכר שמייהו מיהו משום כן אין צריך להגיה דשפיר דייק מדקתני ע"מ שתבעלי לפלוני משמע דוקא לפלוני דלא חשיב הפלגה בדברים כמה שיש שם איסור פנויה אבל אבא ואביך לא:

[א] מסתברא בין לרבי אליעזר בין לרבנן כיון דפסקה פסקה: ת"ר הרי זה גיטך ע"מ שתנשאי לפלוני הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא מאי קאמר אמר רב נחמן ה"ק הרי זו לא תנשא לו שמא יאמרו נשיהן נותנין במתנה ואם נשאת לאחר לא תצא ומשום גזרה לא מפקינן מיניה ושרינן אשת איש לעלמא אלא אמר רב נחמן הכי קאמר הרי זו לא תנשא לו שמא יאמרו נשיהם נותנין במתנה ואם נשאת לו לא תצא דמשום גזרה לא מפקינן א"ל רבא לו הוא דלא תנשא הא לאחר תנשא והא בעיא קיומי לתנאה וכי תימא אפשר דמינסבא היום ומיגרשה למחר ומקיימא לתנאה ולהך דפליגת עליה דרב יהודה קמדמית ליה [ב] דאתמר קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר אמר רב יהודה [ג] אל יישן היום שמא יישן למחר ורב נחמן אמר יישן היום ואין חוששין שמא יישן למחר הכי השתא התם בדידיה קיימא דאי בעי מבריז נפשיה בסילואתא ולא נאים הכא בדידה קיימא לאיגרושי אלא אמר רבא [ד] הרי זו לא תנשא לא לו ולא לאחר לו לא תנשא שמא יאמרו נשותיהם נותנין במתנה לאחר לא תנשא דבעיא קיומיה לתנאה ואם נשאת לו לא תצא דמשום גזרה לא מפקינן לאחר תצא דבעיא לקיומיה לתנאה תניא כוותיה דרבא הרי זו לא תנשא לא לו ולא לאחר ואם נשאת לו לא תצא לאחר תצא: [ה] ת"ר ה"ז גיטך ע"מ שתעלי לרקיע ע"מ שתרדי לתהום ע"מ שתבלעי קנה של ד' אמות ע"מ שתביאי לי קנה בן ק' אמה ע"מ שתעברי את הים הגדול ברגליך אינו גט רבי יהודה בן תימא אומר כזה גט כלל אמר ר' יהודה בן תימא כל תנאי שאי אפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו אינו אלא כמפליגה בדברים וכשר אמר רב נחמן אמר רב [ו] הלכה כר' יהודה בן תימא א"ר נחמן בר יצחק מתני' נמי דיקא דקתני [ז] כל שאפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו בתחילתו תנאו קיים הא אי אפשר תנאו בטל ש"מ איבעיא להו הרי זה גיטיך ע"מ שתאכלי בשר חזיר מהו אמר אביי היא היא רבא אמר אפשר דאכלה ולקיא לאביי כלל לאתויי בשר חזיר לרבא כזה למעוטי בשר חזיר מיתיבי [ח] הרי זה גיטך ע"מ שתבעלי לפלוני נתקיים התנאי הרי זה גט ואם לאו אינו גט [ט] על מנת שלא תבעלי לאבא ולאביך אין חוששין שמא נבעלה להן ואילו על מנת שתבעלי לאבא ולאביך לא קתני לאביי ניחא לרבא קשיא אמר לך רבא בשלמא בשר חזיר אפשר דאכלה ולקיא פלוני נמי אפשר דמשחדא [י] ביה בממונא [יא] אלא אבא ואביך בדידה קיימא נהי דאיהי עבדא איסורא אבא ואביך מי עבדי איסורא לרבא כלל לאתויי אבא ואביך כזה למעוטי בשר חזיר

[ט] נדרים יד: ע"ש, [י] ב"מ לד. [תוספתא פ"ה], [יא] [תוספתא פ"ד], [יב] [תוספתא פ"ד], [יג] בכמ"י וחל"ש איתא, ליה, וכל"ל רש"ש, [יד] [לעיל פג:], [טו] רש"ל, [טז] בתוס' הרא"ש איתא, אעלמא, [יז] [ל"ל מדבעא מיניה רבא מרב נחמן], [יח] גי' רש"ל לא הויא ועי' במהרש"א, [יט] [ל"ל לרבינו], [כ] בדפו"ר מפרש וי"ל מפרשינן, [כא] [ל"ל בפרק המדיר כתובות דף עד. וע"ש בתוס' ד"ה תנאין],

גליון הש"ס

תום' ד"ה הכא בדידה וכו' ולפי פרש"י וד"ת. בכתובות דף סג ע"ב: ד"ה על מנת וכו' וי"ל ע"י שם. ע' תוגיגה דף יד ע"ב תד"ה נכנסו:

הגהות הב"ח

(א) תום' ד"ה הכא וכו' לקיים תנאה לא הויא אשת איש. נ"ב פי' האשה [איה מקודשת לזה] להיות אשת איש ותינא ותינשא לפלוני בלא גירושין:

מוסף רש"י

קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר. מה שאני ישן היום יהא עלי בקונס על מנת אם אישן למחר, דאם ישן הוא למחר ליקח על מה שישן אתמול (נדרים יד:). **שמא יישן למחר.** דשמא יישן מיד למחר ולא מיקיים תנאיה ומנלא עובר בכל יחל על מה שישן אתמול (שם). **ואין חוששין שמא ישן למחר.** דלמחר מיהיר זהיר שלא יישן כדי שלא יקלה על מה שישן אתמול (שם). **כמפליגה בדברים.** שאין בלבו לעשה תנאי אלא להקטינה בעלמא מרתקה ודוחה אותה בדברים (ב"מ צד.). **מתני' נמי דיקא.** דקתמא לן בכ' יהודה בן תימא (שם).

פסקי רי"ד

לאחר מותו: ת"ר הרי זה גיטיך ע"מ שתנשאי לפלוני הרי זו לא תנשא לא לו ולא לאחר לא לו שמא יאמרו נשותיהן נותנין במתנה זה לזה ולאחר [לא תנשא] דבעיא לקיומה לתנאה ואם נשאת לו לא תצא דמשום גזירה לא מפקינן לה ואם נשאת לאחר תצא דבעיא לקיומה לתנאה שעדיין לא נתקיים התנאי ולא הוי גט: איתמר קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר אמר רב יהודה אל ישן היום שמא ישן למחר נמצא עובר על נדרו למפרע ורב נחמן אמר ישן היום ואין חוששין שמא ישן למחר. עלה בדעתי לומר דפליגתא דרב יהודה ורב נחמן דפליגי בהא שייכי נמי בהרי זה גיטיך ע"מ שלא תשתי יין כל ל' יום או כל ימי חיי פלוני דהיא היא דכי היכי דהתם אמר רב נחמן ישן היום ואין חוששין שמא ישן למחר ה"ה הכי נמי נימא הכא תנשא מיד ולא חיישינן שמא תשתה יין ויבטל הגט למפרע וכי היכי דאמר רב יהודה התם אל יישן היום שמא ישן למחר ה"ה

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פ"ח מהל' גירושין הל' ט סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלו סעיף ה וש"ס במ"מ:
יד ב מיי' פ"ד מהל' נדרים הל' יד סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן ריג סעיף ג:
טו ג מיי' פ"ח מהל' גירושין הל' יג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף טו:
טז ד מיי' פ"ו מהל' אישות הל' ז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף יב וסי' לח סעיף ב:
יז ה טוש"ע שם סימן קמג סעיף יח:
יח ו טוש"ע שם סעי' יג:
יט ז מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעיף יב:

מוסף תוספות

א. ושוב אין חוזר עליה אישות שלו. תוס' הרא"ש. ב. [ה]משום דלית הלכתא הכי. מיהוי הר"ן. ג. [ד]"ל דאפילו כי מיגרשא אכתי איכא למיפרך אטו בדידה קיימא לאינסובי להאי. רשב"א.

פסקי רי"ד (המשך)

הכי נמי הכא לא תנשא עד שישלימו ל' יום או עד שימות אותו פלוני שמא תשתה יין ויבטל הגט למפרע ולא היא דלא דמי דהתם כי אמר קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר אם ישן למחר לא חייל עליה שום איסורא שהאיסור לא יחול אלא על מה שישן אתמול ומאי דהוה הוה והילכך לא זהיר ביה וחיישינן שמא יישן למחר אבל הכא דאי שתיא חמרא חייל עלה איסורא דמיבטיל גיטא והויא אשת איש והויא אסורא מיהדר זהירא בה ולא שתיא והכי אמרינן בנדרים (יד:) בפ' ואלו מותרין ומודה רב יהודה באומר קונם עיני בשינה למחר אם אישן היום שישן היום דאי לא זהיר זהיר פי' אם יישן היום חל עליו איסורא שלא יישן למחר ולא חיישינן שמא יישן גם למחר שכיון שאסור לו לישן מיזהר זהיר שלא יישן ויעשה אסור אבל בפלוגתא דרב יהודה אם יישן למחר שום איסורא לא חייל עליה השתא אלא תנאה הוי על איסורא דעבר עליה אתמול ומאי דהוה הוה והכי נמי אם תשתה יין חייל עליה איסור אשת איש בין למפרע בין להבא והילכך מיזהר זהירה בה שלא תשתה ומודה בה רב יהודה: ת"ר הרי זה גיטיך ע"מ שתעלי לרקיע ע"מ שתרדי לתהום ע"מ שתבלעי קנה בן ק' אמה ע"מ שתעברי הים הגדול ברגליך אינו גט ר' יהודה בן בתירא אומר כזה גט כלל א"ר יהודה בן תימא בתנאיה באיסוריה מזהיר זהיר פי' אם יישן היום חל עליו איסורא שלא יישן למחר ולא חיישינן שמא יישן גם למחר שכיון שאסור לו לישן מיזהר זהיר שלא יישן ויעשה אסור אבל בפלוגתא דרב יהודה אם יישן למחר שום איסורא לא חייל עליה השתא אלא תנאה הוי על איסורא דעבר עליה אתמול ומאי דהוה הוה והכי נמי אם תשתה יין חייל עליה איסור אשת איש בין למפרע בין להבא והילכך מיזהר זהירה בה שלא תשתה ומודה בה רב יהודה: ת"ר הרי זה גיטיך ע"מ שתעלי לרקיע ע"מ שתרדי לתהום ע"מ שתבלעי קנה בן ק' אמה ע"מ שתעברי הים הגדול ברגליך אינו גט ר' יהודה בן בתירא אומר כזה גט כלל א"ר יהודה בן תימא כל שא"א לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו אינו אלא כמפליגה בדברים וכשר אמר רב נחמן הלכה כר' יהודה בן תימא אמר רב נחמן בר יצחק מתני' נמי דייקא דקתני כל שאפשר לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו תנאו קיים הא שא"א לו לקיימו בסופו תנאו בטל ש"מ: איבעיא להו הרי זה גיטיך ע"מ שתאכלי

ותיפוק ליה דהוה מתנה על מה שכתוב בתורה. אומר ה"ר אלחנן דקרא את כסותי [ט] ע"מ לפטור אע"ג דנזקין חשיב להו גמרא בערכין (דף ו:) מלוה כתובה בתורה מ"מ לא חשיב מתנה על מה שכתוב בתורה כיון שמוחל בהדיא אבל ודאי אם היה אומר קרא את כסותי ע"מ שאין [י] לך עלי דין נזק חשיב מתנה על מה שכתוב בתורה כמו בעל מנת שאין לך עלי אונאה [יא]: **אמר** חזקיה ר"ש בן אלעזר היא. הא דתניא בפ"ק (לעיל דף ה:) ולקמן (דף פו.) נמי מייתי המביא גט ולא אמר בפני נכתב וכו' כילד יעשה יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה אתיא אפילו כרבי דכיון שניתן הגט כהילכתו מן התורה מה שהוא אומר אחר הנתינה בפני נכתב ובפני נחתם לא היה מועיל כלום ועוד דשליח דוקא כשיאמר בשעת נתינה מידק דייק: **רבי** יוחנן אומר אפילו תימא רבי דילכון אמר. מתוך פירוש הקונטרס משמע דלחזקיה רבו היה אומר כן דעלה קאי לפי שרב כהנא היה מבבל וחזקיה גם הוא היה מבבל כדאמר בסוכה (דף כ. ודף מד.) עלו ר' חייא ובניו ויסדוה [ב] ואין נראה לר"י דהא מסתמא כשפשט רב כהנא לר' יוחנן כמה ספיקות ששאל [ג] כדאמר בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיז:) כבר נפטר חזקיה דאילו היה קייס לא היה שואל ספיקותיו ר' יוחנן מרב כהנא אלא מחזקיה שהיה רבו כדאמר בגלו קשריס (שבת דף קיב:) דקא"ל יוחנן כבר שנית לנו סנדל וגס רב כהנא לא היה מניח חזקיה ויושב לפני רבי יוחנן ור' יוחנן בעצמו לא היה בעל ישיבה בעוד שחזקיה קייס [ד] אלא נראה שלתלמידיו מבבל שהיו לפניו היה אומר ר' יוחנן דילכון אמר כך כמו שפירש ר"ת בקידושין בפ"ק (דף כט:) הא לן והא להו [ה] ואע"ג דבזבחים בפרק קדשי קדשים (דף נט.) אמר כי סליק רב כהנא אשכחיה לר"ש ברבי משמע שר"ש ברבי היה עדיין קייס והוא היה גדול אפילו מר' חייא אביו של חזקיה דהא אגמריה ספר תהלים כדאמרינן בפ"ק דקידושין (דף לג.) ואין נראה כלל שהיה מניח ר"ש ולומד לפני ר' יוחנן שר' יוחנן היה צריך לרב כהנא דאגמריה כל ספיקי דהוו ליה אלא י"ל דשני פעמים עלה רב כהנא לארץ ישראל [יא]: **אם** כתבו בתוכו אע"פ שחזר ומחקו פסול. פירוש לפי שלא נכתב הגט אלא על תנאי זה ואין כאן כריתות [ו] משמע דוקא חוץ דלא הוה כריתות חזר ומחקו פסול אבל שאר מחקין כשרין בגט רק שיעשה קיום המחק לפני שריר וקייס ומ"מ נהגו העולם להחמיר [ז]: **מהו** דתימא הני מילי לאחר התורף. פי' כשאמר הבעל אחר התורף אבל אמר הבעל לפני התורף אפילו בעל פה שלא כתבו הסופר פסול שעל תנאי זה כתבו [ח] ואין זה כריתות קמ"ל דאפ"ה כשר דסופר לא כתב אלא ע"מ כמו שיאמר הבעל בסוף וכיון שחזר בו כשר ומ"מ אע"ג דמתני' איירי לפני התורף כתבו לאחר התורף נמי פסול כדאמרינן בסמוך ואיבעית אימא לאחר התורף ודברי הכל ור' זירא סבר כרב ספרא דהכא: **שתוכי שתקיה לבעל בו'.** בכל שאר תנאים איירי כדפי' בקונטרס ורבא לטעמיה לפני התורף גזר ע"מ אטו חוץ לרבנן דרבי: **כל התנאים פוסלין בגט.** פירש בקונטרס שנכתב בגט ואפילו נתקיימו התנאים ואין נראה לרבינו יצחק דמה שייך לגזור בע"מ שתמתי לי מאתים זוז וכיוצא בו אטו חוץ כיון שאין שם שיור כמו בחוץ ולא היה שייך כלל בשאר תנאים לגזור אטו חוץ אם לא ע"מ שלא תינשאי לפלוני גרידא דהוי שיור ועוד קשה לרבינו יצחק דא"כ אפילו בעל פה נמי נגזור אטו חוץ ויפסל כל גט שיש בו תנאי אפילו על פה אפילו נתקיים התנאי ובסמוך מכשיר ר' זירא ע"מ לאחר התורף אפילו לרבי אפילו כתבו בתוכו ועוד מדקא מהדרי ליה רבנן כל שאינו פוסל על פה אינו פוסל בכתב מכלל דבעל פה מודה להו רבי דאינו פוסל ונראה לר"י דכל תנאים אם נתקיימו אפילו נכתבו בגט כשר כמו בעל פה דלא שייך למגזר אטו חוץ כדפירשנו והכא בלא נתקיים התנאי קאמר רבי דפוסלים בגט כשנכתבו ומחקם [ט] דאין מועלת מחיקה בהם כי היכי דאינה מועלת בחוץ דגזרינן מחיקה דע"מ אטו מחיקת חוץ וחכ"א חוץ שפוסל בעל פה פירוש בשעת נתינה פוסל בכתב אפילו נמחק משום דלא נכתב לשם כריתות ע"מ שאין פוסל על פה משום דהוי כריתות אינו פוסל בכתב אע"פ שלדעת התנאי נכתב אין נפסל בכך כיון שחזר ומחקו אע"פ שלא קיימה ולא דמי לעל מנת שתתני לי מאתים זוז וחזר ואמר מחולין לך דאמרינן במי שאמחז (לעיל דף עד:) דאינה מגורשת דהיינו דוקא בשעת נתינה אבל בכתב תנאי בגט קודם הנתינה וחזר בו מן התנאי ומחקו כשר ואינה צריכה לקיים אלא רק מה שמתנה עמה בשעת נתינה שאז חלים הגירושין: **אבל** לאחר התורף דברי הכל כשר. נראה לרבינו יהודה דכשר אפילו אמר הבעל קודם כתיבת התורף דבחוץ נמי ליכא פסולא דאורייתא אלא כשנכתב קודם התורף אבל נכתב אחר התורף אפילו אמר בעל קודם לכן לא חשיב נכתב שלא לשם כריתות דאין דעת הסופר לשם תנאי דחוץ לפלוני בשעת כתיבת התורף כיון שלא כתבו בגט עדיין וכיון דבחוץ ליכא פסול דאורייתא בע"מ הוי כשר דלא גזרינן גזירה לגזירה ותדע דרב ספרא דלעיל דקאי כר' זירא דהכא סבר לעיל דבעל פה אינו פוסל אפילו אמר הבעל לפני התורף כשלא נכתב כלל וה"ה כשנכתב אחר התורף שלא נפסל מן התורה מפני שאמר תחילה על פה ומיהו לרבא ודאי אמר הבעל לפני התורף ד"ה פסול אפילו נכתב אחר כך דלרבא פסול אפילו על מנת אפילו בעל פה שלא נכתב כלל לא בתחילה ולא בסוף כשלא נתקיים התנאי:

דברי

לאביי כלל לאתויי בשר חזיר כזה למעוטי פלוני [א] מיתיבי הרי זה גיטך ע"מ שתאכלי בשר חזיר ואם היתה זרה על מנת שתאכלי בתרומה ואם היתה נזירה ע"מ שתשתי יין נתקיים התנאי הרי זה גט ואם לאו אינו גט לרבא ניחא לאביי קשיא אמר לך אביי מי סברת ד"ה היא הא מני רבנן היא ותיפוק ליה דמתנה על מה שכתוב בתורה הוא [ב] וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל אמר רב [ג] אדא בריה דרב איקא כי אמרינן מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל כגון שארה כסותה ועונתה דהוא קא עקר אבל הכא איהי קא עקרה מתקיף לה רבינא כלום קא עקרה איהי אלא לקיומי לתנאי דידיה אישתכח דאיהו קא עקר אלא אמר רבינא [ד] כי אמרינן מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל כגון שארה כסותה ועונתה דודאי קא עקר אבל הכא מי קאמר לה לא סגיא דלא אכלה [ה] לא תיכול ולא תיגרש: כיצד יעשה יטלנו הימנה וכו': מאן תנא אמר חזקיה ר"ש בן אלעזר היא [ו] דתניא ר"ש בן אלעזר אומר עד שיטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הי גיטך ר' יוחנן אמר אפילו תימא רבי דילכון אמר שאני הכא הואיל וקנאתו ליפסל בו לכהונה: כתבו בתוכו: אמר רב ספרא כתבו בתוכו תנן פשיטא כתבו בתוכו תנן מהו דתימא ה"מ לאחר התורף אבל לפני התורף אפילו על פה נמי פסול קמ"ל [ז] ורבא אמר לא שנו אלא לאחר התורף אבל לפני התורף אפילו על פה לטעמיה דאמר להו רבא להנהו דכתבי גיטי שתוקי לבעל עד דכתביתו ליה לתורף דגיטא ת"ר כל התנאין פוסלין בגט דברי רבי וחכמים אומרים כל שפוסל על פה פוסל בכתב וכל שאינו פוסל על פה אינו פוסל בכתב חוץ שפוסל על פה פוסל בכתב ע"מ שאינו פוסל על פה אינו פוסל בכתב אמר רבי זירא מחלוקת לפני התורף דרבי סבר גזרינן ע"מ אטו חוץ ורבנן סברי לא גזרינן ע"מ אטו חוץ אבל לאחר התורף

דברי

ולאביי זה למעוטי פלוני. דאינו גט עד שיבעל לו דבידה להשחידו בממון ושאמנה בהיתר: **ותיפוק ליה דו.** נהי נמי דאפשר לה לקיימו באיסור מיהו [ח] תנאי היכי הוי הא הוה ליה מתנה על מה שכתוב בתורה וקיימא לן תנאו בטל: **דודאי קא עקר.** שהרי מסר לה קידושין והרי היא אשתו להתחייב בכולן וכי אתני ע"מ שלא יתחייב הוה ליה עוקר: **מאן תנא.** דלריך ליטלו הימנה ולא סגי באמירה בעלמא שיחזור ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם: **ר"ש בן אלעזר היא.** בפרק הזורק [ו] אמר לה כנסי שטר חוב זה כו': **אפילו תימא רבי.** דפליג התם עליה דר"ש בן אלעזר: **דילכון אמר.** רב כהנא שהיה משלכם מבבל שעלה לא"י ללמוד תורה מרבי יוחנן כדאמרינן בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיז:) ושאל ממנו הרבה דברים ועליו קא"ל יוחנן בכל דוכתי [ז] דילכון אמר: **שאני הכא.** משום הכי לריך לחזור וליטלו דקנאתו בנתינה קמייתא ליפסל בו לכהונה הילכך אי לאו דהדר שקיל לה מינה לא מהניא אמירה שהרי כבר זכתה בו על מנת תנאי ראשון אבל ההוא דהזורק לא זכתה בו לכלום: **כתבו בתוכו תנן.** דוקא כתבו בתוכו הוא דלית ליה תקנתא אבל לא כתבו בתוכו אפילו אמר לעדים [ח] ע"מ כן אינו נפסל בכך ובלבד שיאמר לה בשעת מסירה הרי את מותרת לכל אדם: **הני מילי.** דבעינן כתבו בתוכו ולא מיפסל במאי דאמר לסהדי לכותבו ע"מ כן היכא דאמר לאחר כתיבת התורף ע"מ שלא תנשאי לפלוני דיכיון דנכתב עיקר הגט קודם הזכרת תנאי לא מיפסל במאי דאמר לסהדי לכותבו ע"מ כן אי לא כתבי ליה בתוכו בהדיא: **אפילו על פה.** שהרי עיקר הגט ע"מ כן נכתב: **קמ"ל.** רב ספרא בתוכו דוקא קאמר: **שתוקי שתקיה.** נזפו בו שלא יזכיר שום תנאי: **פוסלין בגט.** אם כתבו בתוכו ואפילו נתקיים התנאי: **חוץ שפוסל בעל פה.** דהוי שיור בגט: **מחלוקת.** דע"מ דרבי ורבנן בשכתבו לפני התורף:

ומוקימנא

אם כתבו בתוכו אע"פ שחזר ומחקו פסול. פירוש לפי שלא נכתב הגט אלא על תנאי זה ואין כאן כריתות [ו] משמע דוקא חוץ דלא הוה כריתות חזר ומחקו פסול אבל שאר מחקין כשרין בגט רק שיעשה קיום המחק לפני שריר וקייס ומ"מ נהגו העולם להחמיר [ז]: **מהו** דתימא הני מילי לאחר התורף. פי' כשאמר הבעל אחר התורף אבל אמר הבעל לפני התורף אפילו בעל פה שלא כתבו הסופר פסול שעל תנאי זה כתבו [ח] ואין זה כריתות קמ"ל דאפ"ה כשר דסופר לא כתב אלא ע"מ כמו שיאמר הבעל בסוף וכיון שחזר בו כשר ומ"מ אע"ג דמתני' איירי לפני התורף כתבו לאחר התורף נמי פסול כדאמרינן בסמוך ואיבעית אימא לאחר התורף ודברי הכל ור' זירא סבר כרב ספרא דהכא: **שתוכי שתקיה לבעל בו'.** בכל שאר תנאים איירי כדפי' בקונטרס ורבא לטעמיה לפני התורף גזר ע"מ אטו חוץ לרבנן דרבי: **כל התנאים פוסלין בגט.** פירש בקונטרס שנכתב בגט ואפילו נתקיימו התנאים ואין נראה לרבינו יצחק דמה שייך לגזור בע"מ שתמתי לי מאתים זוז וכיוצא בו אטו חוץ כיון שאין שם שיור כמו בחוץ ולא היה שייך כלל בשאר תנאים לגזור אטו חוץ אם לא ע"מ שלא תינשאי לפלוני גרידא דהוי שיור ועוד קשה לרבינו יצחק דא"כ אפילו בעל פה נמי נגזור אטו חוץ ויפסל כל גט שיש בו תנאי אפילו על פה אפילו נתקיים התנאי ובסמוך מכשיר ר' זירא ע"מ לאחר התורף אפילו לרבי אפילו כתבו בתוכו ועוד מדקא מהדרי ליה רבנן כל שאינו פוסל על פה אינו פוסל בכתב מכלל דבעל פה מודה להו רבי דאינו פוסל ונראה לר"י דכל תנאים אם נתקיימו אפילו נכתבו בגט כשר כמו בעל פה דלא שייך למגזר אטו חוץ כדפירשנו והכא בלא נתקיים התנאי קאמר רבי דפוסלים בגט כשנכתבו ומחקם [ט] דאין מועלת מחיקה בהם כי היכי דאינה מועלת בחוץ דגזרינן מחיקה דע"מ אטו מחיקת חוץ וחכ"א חוץ שפוסל בעל פה פירוש בשעת נתינה פוסל בכתב אפילו נמחק משום דלא נכתב לשם כריתות ע"מ שאין פוסל על פה משום דהוי כריתות אינו פוסל בכתב אע"פ שלדעת התנאי נכתב אין נפסל בכך כיון שחזר ומחקו אע"פ שלא קיימה ולא דמי לעל מנת שתתני לי מאתים זוז וחזר ואמר מחולין לך דאמרינן במי שאמחז (לעיל דף עד:) דאינה מגורשת דהיינו דוקא בשעת נתינה אבל בכתב תנאי בגט קודם הנתינה וחזר בו מן התנאי ומחקו כשר ואינה צריכה לקיים אלא רק מה שמתנה עמה בשעת נתינה שאז חלים הגירושין: **אבל** לאחר התורף דברי הכל כשר. נראה לרבינו יהודה דכשר אפילו אמר הבעל קודם כתיבת התורף דבחוץ נמי ליכא פסולא דאורייתא אלא כשנכתב קודם התורף אבל נכתב אחר התורף אפילו אמר בעל קודם לכן לא חשיב נכתב שלא לשם כריתות דאין דעת הסופר לשם תנאי דחוץ לפלוני בשעת כתיבת התורף כיון שלא כתבו בגט עדיין וכיון דבחוץ ליכא פסול דאורייתא בע"מ הוי כשר דלא גזרינן גזירה לגזירה ותדע דרב ספרא דלעיל דקאי כר' זירא דהכא סבר לעיל דבעל פה אינו פוסל אפילו אמר הבעל לפני התורף כשלא נכתב כלל וה"ה כשנכתב אחר התורף שלא נפסל מן התורה מפני שאמר תחילה על פה ומיהו לרבא ודאי אמר הבעל לפני התורף ד"ה פסול אפילו נכתב אחר כך דלרבא פסול אפילו על מנת אפילו בעל פה שלא נכתב כלל לא בתחילה ולא בסוף כשלא נתקיים התנאי:

דברי

עין משפט נר מצוה

כ א מיי' פ"ו מהל' אישות הלכה ח סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף יב:

כא ב מיי' שם [והל' ט יז] סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לח סעיף ה:

כב ג מיי' שם הל"ח סמג שם טוש"ע שם סי' קמג סעיף יב:

כג ד מיי' פ"ח מהל' גירושין הל' ד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמז סעיף ג וע"ש במ"מ וכ"מ:

מוסף רש"י

עד שיטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה. הואיל וכל לידה שלא בהכשר (לעיל עח.).

פסקי רי"ד

בשר חזיר מהו אמר אביי היא היא רבא אמר אפשר דאכלה ולקיא: תניא הרי זה גיטיך ע"מ שתאכלי בשר חזיר ואם היתה זרה על מנת שתאכל בתרומה ואם היתה נזירה ע"מ שתשתי יין נתקיים התנאי הרי זה גט ואם לאו אינו גט: תניא הרי זה גיטיך ע"מ שתבעלי לפלוני נתקיים התנאי הרי זה גט ואם לאו אינו גט: ואי ק' כיון שקיום הגט תלוי בבעילתו וכל זמן שלא בעל אשת איש היא א"כ היאך מתירין אנו לבעול אשת איש. תשובה הרי ליה גיטא ובעילה באין כאחד כ"ש שהגט קונה למפרע שכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי ואף אם נבעלה לאחרים ביני וביני פטורים הן: אם כתבו בתוכו אע"פ שחזר ומחקו פסול פי' כיון שנכתב הגט לשם שיור אע"פ שחזר ומחקו פסול הוא ואין לו תקנה עד שיכתוב א' וסתם מתני' ר' אלעזר היא דלא בעי עדי חתימה והאי דכתיב וכתב לה על כתב הגט קאי דאי ר' מאיר כיון דאמר עדי חתימה כרתי לא איכפת לן בכתיבת הגט כלל כדאמרן בפ' כל הגט אמר רב נחמן אומר היה ר' מאיר אפילו מצאו באשפה חתמו ונתנו לה כשר אי נמי י"ל דאפילו תימא ר' מאיר וע"כ לא מכשיר ר' מאיר אלא התם דאיכתיב לשם גירושין אבל האי דלא איכתיב שהרי יש בו שיור אפילו ר' מאיר מודה דפסול: אמר רב ספרא כתבו בתוכו תנן פי' דוקא אם כתבו בתוכו אין לו תקנה אבל אם התנה ע"פ יש לו תקנה שיחזור ויתננו לה בלי שיור פשיטא כתבו בתוכו תנן פי' דמשמע דוקא בכתיבה מיפסיל לגמרי אבל במימרא לא ומאי איצטריכא רב ספרא לאשמועינן מהו דתימא הני מילי לאחר תורף אבל לפני התורף אפילו ע"פ נמי פסול קמ"ל רב ספרא דאפילו לפני התורף נמי דוקא אם כתבו אין לו תקנה אבל באמירה יש לו תקנה שיחזור מתנאו ואע"פ שנכתב התורף ע"ד שיור אין בכך כלום כיון שחזור בו ונותנו לה בלי שיור ורבא אמר ל"ש אלא לאחר התורף אבל לפני התורף אפילו ע"פ נמי פסול פי' לא שנו מאי דתני כתבו דמשמע ודאי כתבו אבל בפה לא זהו לאחר התורף אבל לפני התורף אפילו בפה נמי פסול פי' דכיון דאיכתיב תורפו של גט על זה התנאי כאילו נתנו לה על זה התנאי (מאי) דמי ודוקא בחוץ הוא דפסיל רבא ע"פ לפני התורף משום דקסבר

מסורת הש"ס

א) [תוספתא פ"ד], **ב)** [כתובות נו. פד. קדושין יט: מיר יח. ב"מ נא. לד. ב"ב קכו: מכות ג:], **ג)** בכמ"י אחת, וכל"ל סד"ה, **ד)** לעיל עמ., **ה)** בדפו"ל תנאה, **ו)** [לעיל עמ.], **ז)** סוכה מד. ב"ק קיז:, **ח)** כרש"י שבכר"ף ופס: ולפופר, **ט)** [כלומ' בכא קמא דף נב.], **י)** ל"ל שאין לי עליך דין. רש"ש, **יא)** [וע"ע תוס' כתובות נו. ד"ה הרי זו], **יב)** [ועי' תוס' מנחות כג: ד"ה כי סליק], **יג)** [שיין לעיל במשנה פב.],

---

מוסף תוספות

א. [דהיינו] ע"מ שאין לך עלי דין אונאה, וכן גבי שאר כסות ועונה דוקא כשאמר ע"מ שאין לך עלי דין שאר כסות ועונה הוי מתנה עמש"כ בתורה אבל ע"מ שתפטרי אותי משאר וכו' פטור. תוס' כתובות שם, וע"ש מיהן וסף. ב. וחזקיה בנו של ר' חייא היה. תוס' סוכה שם. ג. רבי יוחנן לרב כהנא. תוס' מנחות כג ע"ב ד"ה כי סליק. ד. [ואילו] כשעלה רב כהנא היה ר' יוחנן ראש ישיבה כדמוכח בהגוזל בתרא וזקן גדול היה דמסרחו ליה גביניה. תוס' סוכה שם. ה. דר' יוחנן דאמר ריחיים בצוארו ויעסוק בתורה לבני בבל דיבר ושמואל דאמר נושא אשה תחילה לבני ארץ ישראל אמר, ואין תימה אם שמואל שהיה מבני בבל מורה לבני אר"י שהיו לפניו תלמידים מבני ר"י שהיה מדבר להם, ור' יוחנן אע"פ שהיה מא"י היה מדבר לתלמידים שלפניו מבבל. תוס' קידושין כט ע"ב ד"ה הא. ו. דמשעת כתיבתו נפסל הגט, והוה ליה כמי שנכתב שלא לשמה. רש"ל. ז. משום חשש שיטה אחרונה, דשמא אין למדין משיטה אחרונה אע"פ שכתב שריר וקיים. רש"ל [וע"ע מרדכי סי' תמה]. ח. דסופר כתב לדעת מה שאמר לו הבעל. תוס' הרא"ש. ואע"פ שנתנו לה בלא תנאי משום דהוה ליה כאילו נכתב שלא לשם כריתות. רש"ל. ט. ומחל התנאי פסול הגט אם לא נתקיים התנאי כאילו לא נמחק. תוס' הרא"ש.

פסקי רי"ד (המשך)

דכמאן דאיכתיב תרפו של גט על זה התנאי דמי אבל בע"מ ושאר תנאים לא פסל ע"פ אפילו לפני התורף דהא (אז) [אפילו] יהביה לה על תנאי זה לא מיפסיל ואודא רבא לטעמיה דאמר להו רבא להני דכתיבי גיטי שתקו שתוקי לבעל עד דכתיביתו ליה לתורפיה דגיטא פי' דאי אתני שום תנאי בעת כתיבת תורפו של גט צריכה האשה לקיים אותו התנאי ואם רוצה הבעל לחזור מתנאו אינו יכול לגרשה באותו הגט עד שיכתוב לה גט אחר והלכתא כרבא ומאי דאמר רבא לקמן מחלוקת לאחר [התורף] אבל לפני התורף דברי הכל פסול דמשמע דכל תנאים דעלמא פוסלין לפני התורף דוקא בכתיבה קאמר ולא בפה: אישתכח השתא דחזר פוסל לפני התורף אפילו ע"פ וכל תנאים פוסלין לפני התורף בכתיבה אבל ע"פ לא אלא שצריך שיתקיים אותו התנאי שנכתב הגט עליו: ת"ר כל התנאים פוסלין בגט דברי רבי וחכ"א כל שפוסל בפה פוסל בכתב וכל שאינו פוסל בפה אינו פוסל בכתב